

Paralogismus

Termín „paralogismus“, jehož poprvé užil Aristotelés, znamenal původně chybný, nesprávný závěr, také chybný počet, připomínal něco překvapivého a proti rozumu jsoucího, nesmyslného, mylného, něco, co je v rozporu s LOGEM a logikou. Dnes vlastně není tohoto slova zapotřebí pro nějakou specifikaci druhu omylu či chyby, ale je mu možno dát nový obsah, nový smysl a význam, a to v souvislosti s kritikou tradiční, eventuelně i tzv. moderní logiky. Zformalizováním logiky došlo k depersonalizaci LOGU resp. k chápání LOGU jako nepersonálního: logické myšlení je takové, které respektuje všechny logické normy, jež mají formální charakter a netýkají se konkrétních myšlenkových „obsahů“. To je však docela konkrétní metafyzika, a jak dnes můžeme s jistotou říci, je to metafyzický předpoklad (tedy zatíženost logiky metafyzikou, navzdory předpokladu údajné formálnosti). Budeme-li proto paralogismus chápat jako provinění proti samotnému LOGU, pak se právě formální logika bude jevit jako fundamentálně paralogická. Anebo máme druhou možnost, totiž že paralogismus budeme chápat jako „provinění“ pouze proti této – jak bychom mohli říci – proti-logické formální logice (jen v příslušných proti-logických momentech, zajisté). To by nám pak dovolovalo rozlišit dvojí druh paralogismů, totiž neoprávněné, prostě vadné, chybné – a potom oprávněné, legitimní, vyvěrající z napětí, kritiky a polemiky vůči speciálním vadám, vlastním formální logice. Od časů Hérakleitových a v nové době zejména od časů Hegelových je např. určité „právo“ na (legitimní) paralogismy přiznáváno (některými na ně navazujícími mysliteli) dialektice.

(Berlín, 930321-1)